

Státní služba

Říjen 2020

Dopady šíření onemocnění covid-19 na činnost služebních úřadů v době nouzového stavu byly předmětem jednoho z jarních článků. Nyní se již minimálně chladnými rány hlásí podzim, zaměstnanci se vrátili z dovolených, děti vyrazily 1. září do školy a podřimující drak epidemie otevřel oči a znovu roztáhl křídla.

Služební úřady v době koronavirové

V době psaní tohoto článku se nacházíme v situaci vyhlášeného nouzového stavu, a byla přijata opatření k omezení či pozastavení některých agend, která si můžeme pamatovat z období od 16. března do 19. dubna 2020.

Doporučení vlády

Vláda České republiky schválila dne 7. září 2020 usnesení „o doporučení pro úřady k přijímání opatření proti šíření onemocnění covid-19.“ Uplatňovat tato doporučení jsou zavázány orgány státní správy a postupovat podle nich bylo doporučeno i orgánům územních samosprávných celků. Doporučení v zásadě vycházejí ze zásad platných na základě mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví z 9. dubna tohoto roku. Vláda zdůraznila dodržování mimořádných opatření vydaných orgány ochrany veřejného zdraví a vydala doporučení k přijetí opatření omezujících rizika přenosu infekce mezi zaměstnanci. Doporučení jsou motivována jak zájmem na ochraně zdraví zaměstnanců, tak zájmem na zabezpečení plnění úkolů úřadů.

Konkrétně vláda doporučila:

- pobyt a pohyb zaměstnanců v prostorách úřadů výhradně s použitím ochranných prostředků dýchacích cest, s výjimkou kanceláří, v nichž jsou přítomni pouze v nich trvale usazení zaměstnanci (toto doporučení bylo již překonáno opatřením Ministerstva zdravotnictví);
- omezení osobního kontaktu zaměstnanců s dalšími osobami na nezbytně nutnou úroveň, a to preferencí kontaktu v elektronické, telefonické nebo jiné distanční formě, jednáním na klientských pracovištích vybavených objednávkovým systémem a přepážkou, je-li to možné, snižování počtu účastníků a zkracování doby trvání jednání, jichž se účastní zaměstnanci různých úřadů, preferencí přijímání dokumentů v elektronické podobě (při nutném zachování možnosti učinit podání i jinou zákonem předpokládanou formou);
- střídání oddělených skupin zaměstnanců na pracovišti, a to zejména za využití alternativního rozvržení pracovní nebo služební doby a výkonu práce nebo služby z jiného místa;
- střídání oddělených skupin zaměstnanců v rámci závodního stravování;
- zvýšenou ochranu zaměstnanců spadajících do rizikové skupiny obyvatelstva;
- vytvoření podmínek pro dodržování odstupu osob alespoň dva metry;
- úpravu usazení zaměstnanců v kancelářích a úpravu umístění nábytku v prostorách úřadů – zde by mělo jít o takové úpravy, které by směřovaly k zajištění odstupu mezi osobami, tedy například o snížení kapacity čekacích prostor snížením počtu míst k sezení, případně v dříve přijatých opatřeních konkrétně popisované označení každého druhého místa nápisem Neobsazovat.

Životnost těchto doporučení, a zejména podoba opatření na jejich základě přijímaných se může proměňovat v závislosti na vývoji epidemiologické situace a s tím souvisejícím vydáváním opatření orgánů ochrany veřejného zdraví. Tak byla například vydáním opatření Ministerstva zdravotnictví rázně uřata právně jistě zajímavá diskuse o otázce, zda úřady mohou svým zaměstnancům nařídít nošení roušek i v prostorách, které nejsou určeny ke styku s veřejností. Některé otázky týkající se vlivu současné situace na pracovní a potažmo též služební poměr však zůstávají stále živé.

Důraz na rozumný přístup

Jednou z těch naléhavějších je otázka, jak lze ze strany služebních úřadů přistoupit ke státním zaměstnancům, kteří jeví známky akutního respiračního onemocnění, ale jejichž náтура a zvyk jim velí vyrazit na pracoviště. Některé služební úřady přijaly opatření spočívající v měření teploty osob vstupujících do budovy úřadu s tím, že při překročení určité hranice není osobě se zvýšenou tělesnou teplotou umožněn vstup. Jedná-li se o státního zaměstnance zařazeného ve služebním úřadu, měl by v takovém případě, jakož i v ostatních případech, kdy

má příznaky infekčního onemocnění, především kontaktovat svého ošetřujícího lékaře, případně by k tomu měl být vyzván. Pokud nebude shledán dočasně neschopným k výkonu služby, nezbyvá služebnímu úřadu než tuto skutečnost respektovat.

Situaci lze pak řešit například využitím dohody o výkonu služby z jiného místa, čerpáním dovolené (nařídit ji však lze pouze alespoň 14 dní předem, pokud se služební orgán se státním zaměstnancem nedohodne jinak), čerpáním neplaceného volna, v krajním případě formou překážek na straně zaměstnavatele, který jedná v zájmu ochrany zdraví ostatních zaměstnanců.

V nynější situaci klade řešení těchto případů o to větší nároky na rozumný přístup zúčastněných, když právo nemůže zajistit jednoznačné řešení všech problémů. V souvislosti s případy státních zaměstnanců odmítajících kontaktování lékaře a domáhajících se výkonu služby i v případě vykazování příznaků infekčního onemocnění se někdy objevují úvahy, zda lze takového státního zaměstnance vyslat na mimořádnou pracovnělékařskou prohlídku.

Tento institut však neslouží k ověření aktuálního zdravotního stavu zaměstnance, který nesouvisí s riziky v pracovním prostředí, ve většině případů tedy není v popisované situaci využitelný.

Méně často se lze setkat se situací, kdy státní zaměstnanec naopak odmítá nastoupit k výkonu služby z důvodu obav o své zdraví a poukazuje na možnost odmítnout výkon nebezpečné práce. Odmítnutá práce by musela bezprostředně a závažným způsobem ohrožovat jeho život nebo zdraví, případně život nebo zdraví jiných osob. V případě obavy z nákazy infekčním onemocněním nebudou tyto podmínky zpravidla naplněny. Obavy státních zaměstnanců lze snižovat využitím výše zmíněných opatření směřujících k omezení kontaktů na pracovišti i na venek a snižováním počtu současně přítomných zaměstnanců jejich střídáním.

Testy, jejich úhrada a poskytování informací o rizicích

Provedení testů na přítomnost koronaviru nad rámec případů, kdy tak

rozhodne příslušná hygienická stanice nebo ošetřující lékař, nemůže služební úřad vůči státním zaměstnancům vynucovat. Obvyklé je však spíše řešení opačné situace, kdy státní zaměstnanci mají zájem o provedení testu. V této souvislosti byla řešena ekonomická otázka, zda může služební úřad takovému státnímu zaměstnanci provedení testu proplatit. Podle stanoviska Ministerstva financí může služební úřad zaměstnanci otestování uhradit za splnění podmínky, že se jedná o výdaj nezbytný pro zajištění provozu organizace (například odůvodněná prevence proti šíření onemocnění, odstranění pochybností, zda byl klíčový zaměstnanec infikován, či nikoli). Vyloučeno je naproti tomu hrazení testování z fondu kulturních a sociálních potřeb.

Díleč otázkou řešenou v této souvislosti bylo hrazení testů, kterými je podmíněn vstup na území některých států, pokud tam je státní zaměstnanec vyslán na služební cestu. V tomto případě se jedná o náhradu nutných vedlejších výdajů, kterou je služební úřad povinen státnímu zaměstnanci poskytnout. Vzhledem k omezení služebních cest nepůjde zřejmě o příliš četné případy.

Poslední otázkou, kterou považujeme za vhodné na tomto místě zmínit, je citlivé téma poskytování informací o rizicích spojených s nákazou. Služební úřad je oprávněn požadovat od státních zaměstnanců informace o rizicích spojených s nákazou, například zda nebyli ve styku s infekčním onemocněním. V rámci preventivní povinnosti je služební úřad naopak povinen informovat o možných rizicích státní zaměstnance, pokud některý z nich onemocněl. Tyto informace však poskytuje pouze v rozsahu nezbytně nutném k ochraně zdraví a tak, aby nebyla dotčena důstojnost a integrita státního zaměstnance.

Nezbývá než doufat, že nejen úřednictvo ve služebních úřadech uvykne přijímaným opatřením a nebudou kvůli nim sváděny zbytečné právní bitvy. ■

Mgr. Iva Hřebíková a Mgr. Zuzana Brücknerová, sekce pro státní službu Ministerstva vnitra

Nová rámcová pravidla vzdělávání ve správních úřadech

Vláda České republiky přijala 7. září 2020 usnesení č. 899, kterým schválila nová rámcová pravidla vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech.

Ta nahrazují dosavadní pravidla schválená dřívějším usnesením vlády č. 865 z 26. října 2015. Nová rámcová pravidla vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech (dále jen „rámcová pravidla vzdělávání“) nabývají účinnosti 1. ledna 2021.

Rámcová pravidla vzdělávání schválená usnesením vlády č. 899/2020 nijak zásadně nemění vlastní nastavení vzdělávání ve správních úřadech, tedy členění vzdělávání na jednotlivé druhy a vymezení procesů vzdělávání. Představíme si proto jen významnější změny.

První významnější změnou je zúžení cílové skupiny zaměstnanců správních úřadů, na které se tato rámcová pravidla vzdělávání nově vztahují – oproti dosavadní úpravě se již nevztahují na zaměstnance bezpečnostních sborů. Druhou významnější změnou je, že zpráva o vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech, která je každoročně zpracovávána za uplynulý kalendářní rok a bude zpracovávána i nadále, se nově bude přímo zveřejňovat na webových stránkách státní služby a nebude se již před tím předkládat vládě na vědomí.

Nová rámcová pravidla vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech i nadále upravují obdobně tak, jak ho ve služebních úřadech upravuje služební předpis náměstka ministra pro státní službu pro státní zaměstnance a zaměstnance v pracovním poměru podle § 178 a 178a zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů (ve služebním předpisu označovaní legislativní zkratkou „zaměstnanec na služebním místě“).

Základní struktura rámcových pravidel vzdělávání

Shodně jako dosavadní i nová rámcová pravidla vzdělávání vymezují odpov

řednost správních úřadů za vzdělávání a roli sekce pro státní službu Ministerstva vnitra. Stojí za připomenutí, že koordinační role Ministerstva vnitra, potažmo sekce pro státní službu v oblasti vzdělávání ve správních úřadech, zde nevyplývá přímo z právní úpravy tak, jak je tomu vůči vzdělávání státních zaměstnanců a zaměstnanců na služebním místě podle zákona o státní službě přímo z tohoto zákona (§ 13), ale byla mu přiručena na základě usnesení vlády č. 776 ze dne 22. září 2014, k návrhu řešení organizačních, rozpočtových a personálních záležitostí souvisejících s dosavadní přípravou implementace zákona o státní službě.

Cílová skupina vzdělávaných

Rámcová pravidla vzdělávání v čl. 2 výslovně upravují cílovou skupinu svých adresátů, tedy vymezení osob, na jejichž vzdělávání se vztahují. To jsou zaměstnanci, kteří působí ve správních úřadech v pracovním poměru podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, s výjimkou zaměstnanců bezpečnostních sborů a zaměstnanců správních (a v tomto případě současně „služebních“) úřadů, jimiž bylo dočasně obsazeno služební místo podle § 178 a § 178a zákona o státní službě. Tato nová úprava je již odlišná od úpravy stávající, když ze své působnosti výslovně vylučuje zaměstnance bezpečnostních sborů, které jsou v postavení správního úřadu. Dosavadní úprava se na tyto zaměstnance vztahovala, podmínkou však bylo právě

// Právě případy bezpečnostních sborů, u nichž je za správní úřad označena jen některá jejich organizační část, se jevily jako značně sporné, neboť formálně vyžadovaly dvoje odlišná a v praxi těžko obhajitelná a aplikovatelná pravidla vzdělávání v daném bezpečnostním sboru.“

to, že jde o zaměstnance bezpečnostního sboru, který je zvláštním zákonem označen za správní úřad, a to buď jako celek, anebo je za správní úřad označena jen některá jeho organizační součást. Právě případy bezpečnostních sborů, u nichž je za správní úřad označena jen některá jejich organizační část, se jevily jako značně sporné, neboť formálně vyžadovaly dvoje odlišná a v praxi těžko obhajitelná a aplikovatelná pravidla vzdělávání v daném bezpečnostním sboru. S ohledem na tento fakt, stejně jako to, že existují i bezpečnostní sbory, které správním úřadem nejsou ani zčásti, bylo zde od úpravy vzdělávání zaměstnanců bezpečnostních sborů zcela upuštěno. To ostatně koresponduje i s úpravou cílové skupiny v rámcových pravidlech vzdělávání zaměstnanců ve služebních úřadech, vydaných služebním předpisem náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 4/2019, která stanoví, že tato pravidla se nevztahují na další osoby ve služebním poměru podle jiného zákona (tedy příslušníky bezpečnostních sborů a vojáky z povolání) ani tehdy, jsou-li tyto osoby zařazeny k výkonu služby na služebním místě ve služebním úřadu podle zákona o státní službě.

Nová úprava je dále odlišná v tom, že pro odstranění možných pochybností výslovně deklaruje, že se nevztahuje na zaměstnance v pracovním poměru, jimiž bylo dočasně obsazeno služební místo podle § 178 a § 178a zákona o státní službě, na které se naopak výslovně vztahuje služební

ILUSTRAČNÍ FOTO: PIXABAY.COM 2X

předpis náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 4/2019, kterým se stanoví rámcová pravidla vzdělávání ve služebních úřadech.

Nová rámcová pravidla vzdělávání se, stejně jako ta stávající, již ze samotné povahy věci nevztahují na vzdělávání úředníků územních samosprávních celků, jejich vzdělávání podrobně upravuje zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Druhy vzdělávání, jeho plánování a realizace

Beze změny oproti dosavadní úpravě zůstalo členění druhů vzdělávání, a to na vstupní vzdělávání úvodní, vstupní vzdělávání následné, průběžné vzdělávání, vzdělávání vedoucích zaměstnanců a jazykové vzdělávání.

Rámcová pravidla vzdělávání dále obsahují ustanovení o identifikaci vzdělávacích potřeb, o plánování a realizaci vzdělávání, včetně náležitostí vzdělávací akce, jako je vedení spisové dokumentace a náležitosti osvědčení o jejím absolvování, a závěrem též stanoví způsob vyhodnocování vzdělávacích akcí.

Vzdělávací potřeby zaměstnanců jsou identifikovány zejména na základě hodnocení požadavků kladených na zaměstnance při výkonu činností na pracovním místě, které vychází z nejnáročnější činnosti zařazené do platové třídy na tomto pracovním místě, posouzení dopadů realizovaných nebo připravovaných legislativních změn na výkon činností zaměstnance a v neposlední řadě na základě hodnocení zaměstnance jeho přímým nadřízeným vedoucím zaměstnancem, je-li takové hodnocení prováděno (obdoba služeb-

ního hodnocení u státních zaměstnanců). Identifikaci vzdělávacích potřeb provádí vedoucí zaměstnanec, jenž na jejím základě zpracuje řádný individuální vzdělávací plán, který zpravidla schvaluje vedoucí správního úřadu. Nová rámcová pravidla vzdělávání zavedla také mimořádný individuální vzdělávací plán, který se zpracovává v případě nově přijatého zaměstnance během kalendářního roku nebo v případě návratu zaměstnance do práce po delším čase (typicky návrat zaměstnance z mateřské či rodičovské dovolené či z delšího studijního pobytu).

Malý exkurz k pojmům „správní úřad“ a „služební úřad“

Závěrem je ještě vhodné vrátit se k pojmům správní úřad a služební úřad, neboť jejich terminologické odlišení, na které je navázána především cílová skupina vzdělávaných osob, může leckdy působit obtíže.

Pojem „správní úřad“ je zakotven již v Ústavě České republiky, která v článku 79 odst. 1 stanoví, že ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem. S pojmem „správní úřad“ pracuje i zákon o státní službě, který v § 3 stanoví, že správním úřadem pro účely tohoto zákona je ministerstvo a jiný správní úřad, jestliže je zřízen zákonem a je zákonem výslovně označen jako správní úřad nebo orgán státní správy. V § 4 odst. 1 pak stanoví, že správní úřad je pro účely tohoto zákona služebním úřadem. To však neplatí pro ty správní úřady, které jsou dalšími ustanovení zákona o státní službě z jeho působnosti vyloučeny (§ odst. 2), což jsou například Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost a Národní bezpečnostní úřad.

Zjednodušeně, leč zcela správně tedy lze říci, že každý služební úřad je úřadem správním, což však bezvýtku neplatí i opačně. S ohledem na výše uvedené je tedy Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost a Národní bezpečnostní úřad vždy jen správním úřadem, kde se aplikují výlučně rámcová pravidla vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech, schválená usnesením vlády č. 899/2020. Oproti tomu ministerstva a jiné ústřední správní úřady (s výjimkou výše uvedených) včetně jim podřízených správních úřadů mají obojí postavení a aplikují se v nich jak rámcová pravidla vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech schválená usnesením vlády č. 899/2020, tak rámcová pravidla vzdělávání ve služebních úřadech, vydaná služebním předpisem náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 4/2019. Samozřejmě ne libovolně podle úvahy, ale vždy podle cílové skupiny vzdělávaných, tedy podle toho, zda jde o zaměstnance správního, a současně tedy i služebního úřadu v pracovním poměru na pracovním místě podle § 172 zákona o státní službě – zde se vždy aplikují rámcová pravidla vzdělávání schválená usnesením vlády, anebo zda jde o státního zaměstnance ve služebním poměru, případně o zaměstnance v pracovním poměru na služebním místě podle § 178 a 178a zákona o státní službě – zde se vždy aplikují rámcová pravidla vzdělávání schválená služebním předpisem náměstka ministra vnitra pro státní službu. ■

Zpracoval **Ing. Mgr. Petr Schreyer**, vedoucí oddělení vzdělávání a úřednické zkoušky odboru vzdělávání a mezinárodní spolupráce ve státní službě (sekce pro státní službu Ministerstva vnitra).